

Friluftsrådets indspil til Regeringens natur- og biodiversi- tetspakke

December 2019

Friluftsrådet

Friluftsrådets indspil til regeringens natur- og biodiversitetspakke 2020

Friluftsrådets forslag kort

Natur- og biodiversitetskrisen er et fælles ansvar. Som statsministeren har påpeget, er der behov for at finde fælles løsninger, der kan sikre naturen og biodiversiteten i Danmark på langt sigt. Friluftsrådet foreslår, at følgende tre områder, der gensidigt understøtter hinanden, prioriteres i natur- og biodiversitetspakken:

- 1) mere natur og rigere natur
- 2) bedre muligheder for at opleve naturen og
- 3) stærkere folkeligt engagement i naturen.

Plads til mere og rigere natur er den grundlæggende forudsætning for højere biodiversitet og bedre muligheder for at befolkningen kan opleve naturen. Bedre muligheder for at være i og opleve naturen skaber større tilknytning til naturen og et stærkere folkeligt engagement. Og et stærkere folkeligt engagement skaber igen større opbakning til at skabe mere og rigere natur. Det er derfor afgørende, at de tre områder sammentænkes i den kommende natur- og biodiversitetspakke, så indsatserne understøtter og forstærker hinanden.

Friluftsrådet har formuleret en række bud på konkrete indsatser, der opsummeres her og uddybes på de følgende sider.

1. Mere og rigere natur

Skab bedre sammenhæng i den danske natur

- Opstil delmål for etableringen af sammenhæng i naturen. Prioritér ressourcer og værktøjer, der kan skabe de nødvendige positive incitamenter til implementeringen af Grønt Danmarkskort.
- Analysér hvordan der på nationalt niveau kan skabes den nødvendige sammenhæng i naturen, og hvordan realiseringen af denne sammenhæng kan gennemføres effektivt.

Skab mere og bedre natur tættere på befolkningen

- Øg midlerne til statslig skovrejsning, så de som minimum kommer på niveau med midlerne til privat skovrejsning.

- Prioritér rekreative værdier i tilskudsordninger til privat skovrejsning, så tilskud prioriteres til skove, som ligger bynært, skove hvor der etableres adgangsforhold på linje med adgangsforholdene i statslige skove samt til skove i kommuner, hvor der er en lav skovandel.
- Understøt at alle større byer udarbejder grønne handleplaner, der forpligter byerne til at skabe grønnere byer med mere natur og en mere mangfoldig natur, samt planer for hvordan, den kan anvendes rekreativt.

Etabler en naturzone til gavn for biodiversitet og friluftsliv

- Etabler en naturzone, der har to ligestillede formål: 1) at fremme biodiversitet, styrke naturbeskyttelsen og 2) fremme danskernes mulighed for et varieret friluftsliv og gode oplevelser i enestående natur.

2. Bedre muligheder for at opleve naturen

Skab en national rekreativ infrastruktur

- Etabler et sammenhængende netværk af naturnære stier og ruter i hele landet, der binder naturen sammen og som ruteafmærkes på en ensartet måde. Netværket samler alle eksisterende stier og ruter, samt skaber nye forbindelser.
- Udvikl en kvalitetsstandard, som stierne etableres efter. Standarden skal sikre, at stierne forløber naturnært og kan bruges af mange forskellige frilftsbrugere.
- Udvikl en digital platform, der skaber overblik over stier og ruter, samt over naturoplevelser, faciliteter og services i forbindelse med netværket.
- Etabler partnerskaber til at udvikle og realisere den nationale rekreative infrastruktur.

Giv offentligheden adgang i nye naturområder

- Prioritér adgang til området, når der etableres ny natur eller skabes bedre natur med tilskud fra offentlige midler. Adgang skal være på linje med reglerne for adgang til statslige arealer.

Gennemgå reglerne for adgang til naturen

- Nedsæt et adgangspolitisk udvalg til gennemgang af reglerne for færdsel og ophold i naturen med henblik på at forbedre befolkningens adgang til naturen.

Undersøg konsekvenserne for befolkningens brug af naturen ved udsætning af store dyr og opsætning af hegn

- Udarbejd en empirisk baseret undersøgelse af konsekvenserne for befolkningens adgang til og brug af naturområder, der indhegnes og hvor der udsættes dyr.
- Stil krav om inddragelse af brugergrupper i planlægning af udsætning af dyr og opsætning af hegn.

Foretag en ændring af Naturbeskyttelseslovens §26a: Aktiv godkendelse fra kommuner før markveje og stier kan nedlægges

- Arbejd for at ændre proceduren for nedlæggelse af markveje fra anmeldelse til godkendelsesordning ved at ændre Naturbeskyttelseslovens §26a.

Skab offentlig adgang på udyrkede arealer langs vandløb og søer

- Giv offentligheden bedre muligheder for at færdes på udyrkede arealer i landskabet langs vandløb og søer ved at ændre Naturbeskyttelseslovens § 24 stk. 4.

3. Stærkere folkeligt engagement i naturen

Etabler en forsøgsordning baseret på nye brede partnerskaber om naturformidlingsindsatser

- Opret en forsøgsordning for udviklingsprojekter om naturformidling på tværs af aktører i civilsamfund, stat, kommuner og andre aktører.
- Prioriter midler til samarbejde og samskabelse mellem myndigheder og civilsamfund om fælles indsatser, der kan åbne naturen for flere borgere.

Styrk den brede formidling af natur, biodiversitet og friluftsmuligheder

- Opret en udviklingspulje til naturformidling på nye måder og til nye målgrupper, herunder midler til metodeudvikling og nytænkende, involverende formidling.
- Opprioriter naturformidling - særligt på de statslige og mest besøgte arealer. Formidlingen skal bl.a. baseres på best practice erfaringer fra nationalparker, Danske Naturparker, fra udlandet med mere.
- Afsæt midler til formidling natur og rekreative muligheder ved udlæg af nye naturområder.

Etabler lokale natur- og brugerråd på nye naturområder

- Formuler krav om, at der skal oprettes lokale natur- og brugerråd, når der etableres nye naturområder eller udlægges eksisterende naturområder til vildere natur med statsligt tilskud.

Styrk børns naturdannelse i dagtilbud, skole og SFO- og klubtilbud

- Sikr at alle dagtilbud lever op til målsætninger og krav i læreplanstemaet "Natur, Udeliv og Science" for de 0-6-årige, og at temaet dermed reelt bliver prioriteret nationalt.
- Styrk pædagoguddannelse og -efteruddannelse, så pædagogerne bliver bedre rustet til at give børnene gode, pædagogiske aktiviteter i og med naturen.
- Suppler den naturvidenskabelige dannelse og orienteringen mod STEM på skoleområdet med et fokus på naturdannelse ved at tilføje kognitiv og sanselig læring i og om naturen i de nationale mål.
- Stil krav om en halv dags undervisning i det fri hver 14. dag, natur og udeliv i undervisningen på alle klassetrin samt mulighed for valgfag i natur og friluftsliv for at styrke elevernes læring.
- Skriv natur og friluftsliv ind i de lovgivningsmæssige formål og krav til SFO- og klubtilbud.

Opret pulje til naturoplevelser for de børn, der kommer mindst i naturen

- Afsæt en pulje til fremme af aktiviteter, der skal styrke naturoplevelser og skabe interesse og glæde ved naturen for de børn, der kommer mindst i naturen.

Sammenhængen mellem en rig natur, mulighed for naturoplevelser og folkelig opbakning til naturen

Friluftsrådet mener, at befolkningens muligheder for at komme ud i naturen og bruge naturen til friluftsliv og naturoplevelser er en vigtig del af løsningen på natur- og biodiversitetskrise, Danmark er i. Ambitiøs politisk handling kræver folkelig opbakning og engagement, og det skabes bedst hvis befolkningen har en relation til naturen. Det er således en forudsætning for at være motiveret til at beskytte naturen, at vi kender den, bruger og har et forhold til den. Kort sagt: Når man glædes over naturen, er vejen til at passe på den kortere.

Friluftsrådet foreslår på den baggrund, at der igangsættes konkrete indsatser på tre områder, der bidrager til at løse natur- og biodiversitetskrise også på lang sigt. Det er indsatser, der handler om mere og rigere natur, bedre muligheder for at opleve naturen og et stærkere folkeligt engagement i naturen.

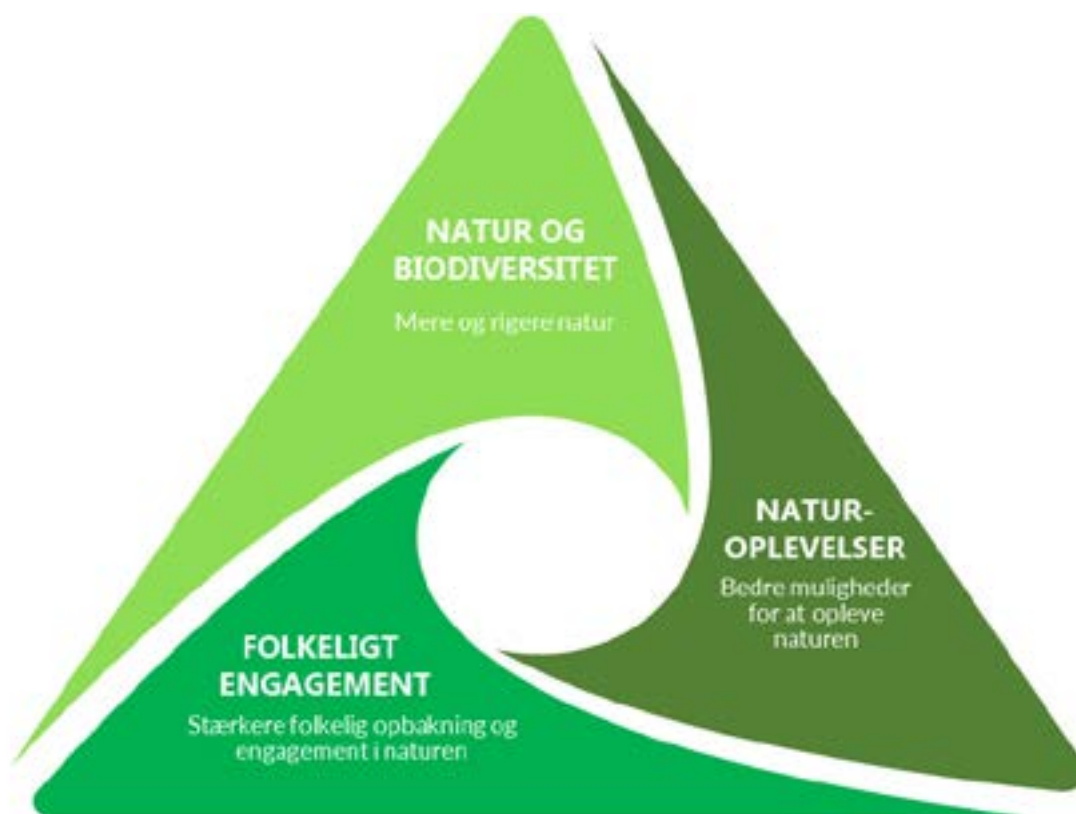
For at skabe mere og rigere natur foreslår Friluftsrådet, at der skabes bedre plads til naturen og mere plads til bedre natur. Friluftsrådet bakker op om de initiativer, som er fremhævet i forståelsespapiret mellem regeringen og dens støttepartier. Derudover skal der skabes bedre sammenhæng i den danske natur, naturen skal tættere på befolkningen og den skal beskyttes bedre.

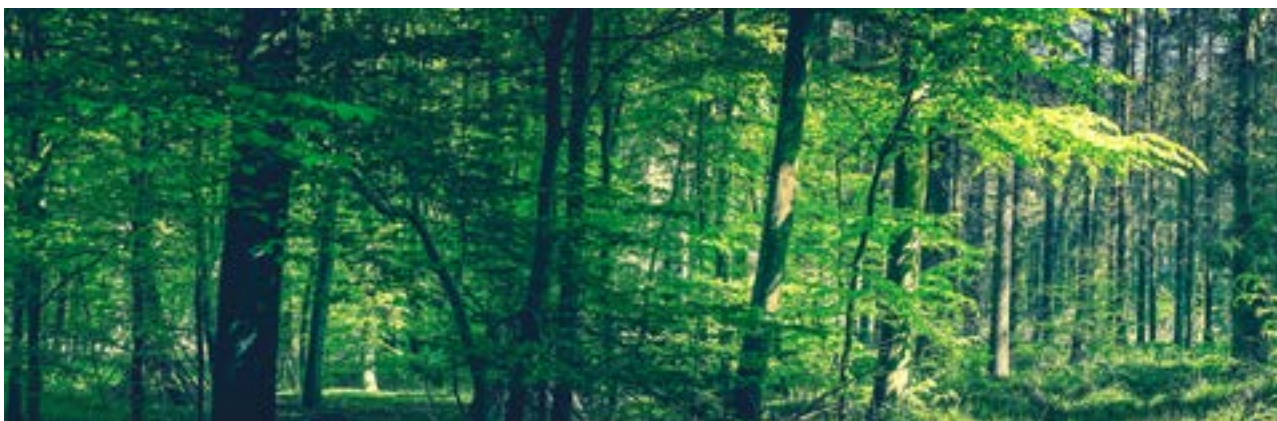
For at forbedre befolkningens muligheder for at opleve naturen, foreslår Friluftsrådet blandt andet at der etableres en national rekreativ infrastruktur,

at der sikres god adgang formelt og reelt til nye naturområder og langs vandløb samt en gennemgang af den samlede lovgivning om befolkningens adgang til naturen.

For at skabe et stærkere folkeligt engagement i naturen skal naturformidlingsindsatserne udvikles og styrkes. Det gælder både den brede naturformidling til hele befolkningen og den målrettede formidling om natur og biodiversitet fx i forbindelse med ændringer af den danske natur. En særlig målgruppe i forhold til at udvikle naturdannelse og naturforståelse er de kommende generationer. Der skal gennemføres en langt mere ambitiøs indsats i både daginstitutioner, skoler og SFO for at sikre børns tilknytning til og forståelse for naturen.

Et folkeligt engagement er internationalt anerkendt som en afgørende del af løsningen på natur- og biodiversitetskrise. Det første af Aichi-målene under FN's Biodiversitetskonvention handler således om, at befolkningen skal have kendskab til biodiversitet og værdien af biodiversitet. Kendskab til naturen kan dog ikke stå alene. Reelle forandringer kræver, at befolkningen også har tilknytning til naturen. Den internationale naturbeskyttelsesorganisation IUCN anbefaler derfor, at Aichi-mål 1 udvides til at omhandle viden om og tilknytning til naturen, når målene skal opdateres i 2020¹. Under IUCN er der nedsat en særlig task-force til at fremme området, som er grundlagt på erkendelsen af, at jo mere folk oplever, knytter sig til og deler deres kærlighed til naturen, jo større opbakning og handlingsvillighed vil der være til naturbeskyttelse². Det er også en af grundtankerne i Danmarks første nationale friluftspolitik, som blev lanceret af den daværende socialdemokratiske ledede regering.

”For når vi først får naturen ind på kroppen, bliver vi samtidig bedre til at passe på den, så også de kommende generationer kan få glæde af den”

Friluftspolitisk pejlemærke nr. 2 i Danmarks første nationale friluftspolitik: Alletiders Friluftsliv 2015

Aktuelt er situationen imidlertid, at danskerne kommer for lidt ud i naturen og ved for lidt om naturens mangfoldighed. Danske børn får mindre og mindre kendskab til den danske natur og bruger den mindre og mindre. Det er nødvendigt, at befolkningen kommer mere ud i naturen og oplever værdien af den, hvis engagementet i naturen og biodiversiteten skal styrkes.

For at sikre et stærkt nationalt fokus på den overordnede sammenhæng mellem natur, oplevelser i natur og engagement i naturen foreslår Friluftsrådet, at der sættes ambitiøse nationale mål for befolkningens oplevelser i og forståelse af naturen, så udviklingen på dette centrale område kan følges sideløbende med overvågningen af naturens tilstand.

Friluftsrådets forslag: Ambitiøse nationale mål for befolkningens oplevelser i og forståelse for natur og biodiversitet

Friluftsrådet foreslår følgende tre centrale mål, som gør det muligt at opstille konkrete pejlemærker for befolkningens oplevelse af og forståelse for naturen samt sammenholde det med den hidtidige udvikling:

1. **Befolkningens samlede antal besøg i naturen:** Målet skal vise, hvor mange besøg befolkningen samlet set har i løbet af året. I Danmarks første nationale friluftspolitik er ønsket at forøge antal besøg i naturen fra 110 til 120 millioner i 2020. Det ønske bør ændres til et ambitiøst mål for 2030.
2. **Befolkningsandel der besøger naturen:** Målet skal vise, hvor stor en andel af befolkningen, der har besøgt naturen i løbet af det seneste år. Ambitionen bør være, at hele befolkningen skal opleve den danske natur, hvilket vil sige et mål tættest muligt på 100 % i 2030.
3. **Befolkningsandel med kendskab og forståelse for biodiversitet:** Målet skal vise, hvor stor en andel af befolkningen, der har kendskab til og forståelse for biodiversitet og bør være minimum 75 % i 2030.

Der skal etableres det nødvendige nationale monitoringsprogram for at følge udviklingen i de foreslåede mål, da de seneste målinger stammer tilbage fra 2008.

Disse mål kræver konkrete indsatser, som inspirerer flere mennesker, herunder børn og unge som særlig prioriteret målgruppe, til at være i og opleve naturen, og som giver dem bedre naturoplevelser og formidling, der styrker forståelsen for biodiversitet.

I det følgende uddybes Friluftsrådets konkrete forslag til indsatser, der sigter mod at skabe mere og rigere natur, bedre muligheder for at opleve naturen og et stærkere folkeligt engagement i naturen. Med en sådan helhedsorienteret indsats opnås de største resultater på lang sigt og samtidig sikres den folkelige opbakning til naturpolitikken.

1. Mere og rigere natur

I løsningen af natur- og biodiversitetskrisen er det afgørende, at der skabes mere plads til natur og gennemføres indsatser, der skaber en rigere og mere mangfoldig natur. Det vil samtidig give befolkningen mulighed for flere og bedre naturoplevelser og dermed forbedre mulighederne for friluftsliv. Friluftsrådet er enige med regeringen og dens støttepartier i, at en væsentlig del af løsningen på krisen er mere urørt skov (og biodiversitetsskov) samt flere sammenhængende naturområder, hvor naturen får plads til at udbrede sig på mere naturlige præmisser end i dag. Friluftsrådet bakker ligeledes op om behovet for at gennemføre en jordreform med udtagning af landbrugsjord til natur samt etablering af mere skov, herunder bynær skov.

Nedenfor fokuserer Friluftsrådet derfor på indsatser, der enten præciserer dele af regeringens forslag eller supplerer disse. Friluftsrådet har desuden sammen med flere andre organisationer i Natur- og Biodiversitetsforum indsendt en række forslag til forbedringer af naturen og biodiversiteten i det åbne land.

”Friluftsrådet er enige med regeringen og dens støttepartier i, at en væsentlig del af løsningen på krisen er mere urørt skov (og biodiversitetsskov) samt flere sammenhængende naturområder, hvor naturen får plads til at udbrede sig på mere naturlige præmisser end i dag.

Bedre sammenhæng i den danske natur og større naturoplevelser

Sammenhæng i naturen er en afgørende forudsætning for at stoppe tilbagegangen i biodiversiteten, som blandt andet påpeget af IUCN m.fl.³. Et element i en mere sammenhængende natur er at etablere store sammenhængende naturområder, men på nationalt niveau er det Grønt Danmarkskort, der skal sikre bedre sammenhæng i dansk

natur. OECD har dog i deres evaluering af den danske indsats på naturområdet påpeget behovet for at styrke indsatsen for bedre sammenhæng i den danske natur ved at sætte delmål for implementeringen⁴.

Med afsæt i anbefalinger fra bl.a. IUCN og OECD foreslår Friluftsrådet, at styrke og fokusere arbejdet med at skabe bedre sammenhæng og større naturtæthed i det danske landskab. Formålet er at sikre en hurtig og effektiv implementering af Grønt Danmarkskort til gavn for natur og friluftsliv.

For at styrke en hurtig og effektiv implementering af Grønt Danmarkskort skal der sættes ambitiøse delmål for udvikling af en sammenhængende natur. I den forbindelse er det afgørende, at myndighederne etablerer de nødvendige incitamenter til at realisere en bedre sammenhæng i den danske natur; at de nødvendige ressourcer til implementeringen prioriteres; samt at kommuner og andre relevante aktører får de nødvendige redskaber, der gør det muligt for dem at realisere vision og delmål.

Som grundlag for at formulere de konkrete delmål skal der gennemføres en videnskabelig analyse af, hvordan der på nationalt niveau bedst muligt kan skabes den nødvendige sammenhæng i naturen, og hvordan realiseringen af denne sammenhæng kan gennemføres effektivt. Analysen skal afklare, hvilke dele af et naturnetværk, der er vigtigst at prioritere på kort og på langt sigt. Resultaterne af analysen skal danne grundlag for planlægning af en prioriteret indsats i tid og rum for mere effektivt at skabe sammenhæng i naturen. Resultaterne af analysen skal desuden bruges til at fastsætte de nødvendige delmål for bedre sammenhæng.

Målet om at realisere Grønt Danmarkskort inden 2050 bør fastholdes, så der sikres en sammenhængende natur, der både er til gavn for natur og friluftsliv.

Friluftsrådets forslag: Skab bedre sammenhæng i den danske natur.

- **Opstil delmål for etableringen af sammenhæng i naturen. Prioritér ressourcer og værktøjer, der kan skabe de nødvendige positive incitamenter til implementeringen af Grønt Danmarkskort.**
- **Analysér hvordan der på nationalt niveau kan skabes den nødvendige sammenhæng i naturen, og hvordan realiseringen af denne sammenhæng kan gennemføres effektivt.**

Skab mere og bedre natur tættere på befolkningen

Nærhed til naturen har stor betydning for befolkningens muligheder for at være i og opleve naturen. Undersøgelser viser for eksempel, at personer, der har mere end 300 meter fra deres bopæl til nærmeste naturområde, kommer markant sjældnere i naturen^{5,6}. Nærhed til naturen er derfor afgørende for vores muligheder for at bruge og få glæde af naturen. Derfor er det nødvendigt med en målrettet indsats, der både skaber mest mulig natur og den bedst mulige natur nær byer og i byerne, hvor den største del af befolkningen bor. Det vil give plads til mere og bedre natur og samtidig forbedre muligheden for at opleve natur i byerne. Det vil sikre en tilgængelig natur for flest mulig mennesker, også for børnene – korte ben skal have kort til naturen – der kan få friluftsoplevelser og glæde af naturen i deres hverdag. Det vil således bidrage til, at de samfundsmæssige investeringer i naturen kommer flest muligt til gavn.

I tilskudsordningerne til privat skovrejsning skal der derfor i højere grad fokuseres på de rekreative værdier, som anbefalet af De Økonomiske Råd⁷. Det vil bidrage til at skabe større samfundsmæssig værdi af skovrejsningen. Derudover bør midlerne til statslig skovrejsning øges markant, så de kommer på niveau med den private skovrejsning, og herigennem sikre en øget adgang for befolkningen til naturen. Flere midler til bynær skovrejsning vil – ud over mere natur og bedre muligheder for naturoplevelser – blandt andet også bidrage til rent drikkevand og fungere som klimatiltag. For at skabe mere og bedre natur i byerne bør alle større byer i Danmark, som et første skridt, udarbejde en grøn handleplan, der forpligter byerne til at blive grønnere byer, stoppe nedlæggelser af

grønne områder samt skabe mere plads til natur og en mere mangfoldig natur. Det vil blandt andet være i tråd med Nordisk Råd, der har vedtaget et forslag om en fælles nordisk handlingsplan for friluftsliv, hvor det i forhold til byplanlægning anbefales, at "alle skal have adgang til natur og grønt uanset, hvor de bor"⁸. Regeringen kan med fordel lade sig inspirere af arbejdet i Green Cities for a Sustainable Europe⁹.

Andelen af naturareal kan fremmes gennem værktøjer som for eksempel brug af en biofaktor, som tidligere foreslået af SF, minimumskrav til antal grønne kvadratmeter i byerne eller maksimale krav til afstanden for borgerne til nærmeste grønne område, som for eksempel Herning, Esbjerg, Odense og Aalborg har indført i Danmark. Naturkvaliteten i byerne kan sikres ved at kommunerne arbejder målrettet med naturplejen på for eksempel kommunens arealer med henblik på at sikre naturens mangfoldighed og rekreative oplevelser. Det sker allerede i byer som Frederikshavn og København. Arbejdet med at skabe grønne rekreative områder til gavn for natur og mennesker, kan også med fordel integreres i klimatilpasningsprojekterne i byerne.

Der er således mange muligheder for at forbedre naturen i byerne, og det er vigtigt, at en indsats for den danske natur ikke overser de mere end 10 % af det danske landareal, der dækkes af byer og infrastruktur.

Friluftsrådets forslag: Skab mere og bedre natur tættere på befolkningen.

- **Øg midlerne til statslig skovrejsning, så de som minimum kommer på niveau med midlerne til privat skovrejsning.**
- **Prioritér rekreative værdier i tilskudsordninger til privat skovrejsning, så tilskud prioriteres til skove, som ligger bynært, skove hvor der etableres adgangsforhold på linje med adgangsforhold i statslige skove samt til skove i kommuner, hvor der er en lav skovandel.**
- **Understøt at alle større byer udarbejder grønne handleplaner, der forpligter byerne til at skabe grønnere byer med mere natur og en mere mangfoldig natur, samt planer for hvordan, den kan anvendes rekreativt.**

Opret naturzoner til at sikre biodiversitet og befolkningens naturoplevelser

Den danske natur har brug for en effektiv beskyttelse, hvis nedgangen i den danske biodiversitet skal vendes. Hidtil har den eksisterende beskyttelse ikke kunnet standse tabet af den danske naturs mangfoldighed, hvilket blandt andet fremgår af Danmarks seneste Artikel 17-rapportering til EU. Der er derfor behov for en bedre beskyttelse af den danske natur til gavn for naturen og til gavn for befolkningen i form af rigere oplevelser i naturen. Friluftsrådet er enige med regeringen og dens støttepartier i, at naturzoner kan være med til at skabe en effektiv og varig beskyttelse. Det kræver dog, at naturzonen udformes hensigtsmæssigt i forhold til sit formål.

Friluftsrådet mener, at formålet med naturzoner skal være at fremme biodiversitet, styrke naturbeskyttelsen og fremme danskernes mulighed for at opleve enestående natur og et varieret friluftsliv, der både tager hensyn til den stille beskuer og aktive brugere af naturen f.eks. cyklister, lystfiskere, ryttere og jægere. Det skal altså være områder, hvor naturen og oplevelsen af natur i form af friluftsliv har klar forrang for andre formål. Erhverv og byggeri bør derfor i udgangspunktet ikke indgå i naturzoner, da det i vid udstrækning er uforeneligt med høj naturkvalitet. Forvaltningen af naturzoner bør alene ske for at fastholde og styrke biodiversiteten, understøtte befolkningens rekreative brug samt levere en alsidig og inspirerende naturformidling. Naturzoner skal udvikles med inddragelse af

relevante organisationer, som for eksempel organisationer, der i det daglige arbejder med naturen og er aktive i den samt lodsejerorganisationer. Naturzoner vil sikre en fortsat udvikling af mulighederne for at være i og opleve den danske natur til gavn for borgerne og samfundet, herunder også for udvikling af bæredygtig naturturisme¹⁰. Som der lægges op til i regeringens forståelsespapir, mener Friluftsrådet, at der bør opstilles klare og ambitiøse målsætninger for, hvor meget af Danmarks areal, både til lands og på havet, der skal disponeres til naturzoner. Der skal desuden gennemføres de nødvendige konkrete initiativer, der sikrer, at målsætningerne nås.

Friluftsrådets forslag: Etabler en naturzone til gavn for biodiversitet og friluftsliv

- Etabler en naturzone, der har to ligestillede formål: 1) at fremme biodiversitet, styrke naturbeskyttelsen og 2) fremme danskernes mulighed for et varieret friluftsliv og gode oplevelser i enestående natur.

2. Bedre muligheder for at opleve naturen

Mulighederne for at komme ud i naturen er en væsentlig del af den brede løsning, der skal sikre en rig og mangfoldig natur på lang sigt. Gode adgangsmuligheder i naturen, herunder faciliteter og infrastruktur, men også gode lovgivningsmæssige muligheder for at færdes i naturen, har stor betydning for, hvor meget befolkningen bruger naturen. Bedre rammer og muligheder for oplevelser og friluftsliv i naturen er således et vigtigt fundament for at øge forståelsen for naturtiltag og opbakningen til grønne indsatser. Tiltag, der gør naturen mere tilgængelig for alle og giver mulighed for endnu flere store oplevelser i den danske natur, er afgørende for at understøtte befolkningens engagement og tilknytning til naturen. Derfor bør sådanne tiltag være et centralt element i natur- og biodiversitetspakken.

Etablér en national og naturnær rekreativ infrastruktur

For at engagere befolkningen i den danske natur og løsningen af biodiversitetskrisen skal danskerne mere ud i naturen og opleve glæden ved naturen. Forudsætningerne for at opleve naturen skal forbedres ved at gøre naturen lettere tilgængelig for alle.

Netop for at gøre det lettere for danskerne at bruge naturen, lancerede Socialdemokratiet op mod folketingsvalget i juni 2019 et forslag om at skabe et "nationalt net af stier og ruter". Nettet skal være med til at udbrede kendskabet til naturen og give flere glæde af naturen i Danmark¹¹. Samtidig anbefales det i rapporten "Fremtidens stier og ruter", at rekreative stier og ruter koordineres på nationalt plan, at der skabes fælles kvalitetsstandarder for stier og ruter, og at formidlingen samles i en digital platform, så det er nemt for friluftsbbrugere at få overblik over mulighederne i naturen¹².

For at realisere den vision foreslår Friluftsrådet, at der etableres en national og naturnær rekreativ infrastruktur, som dækker hele landet, og som gør

det lettere for alle danskere at komme ud i naturen, dyrke friluftsliv og få store naturoplevelser i hverdag og ferier. Denne vision bakkedes op af flere Friluftsrådets medlemsorganisationer, som ligeledes ser stærkt behov for en udbygget rekreativ infrastruktur.

En national rekreativ infrastruktur vil forbedre friluftsmulighederne og øge tilgængeligheden til naturen. For mange danskere er bedre muligheder for at færdes hen til og rundt i naturområder det, der kan få dem til at komme oftere ud i naturen¹³. Gode sti- og ruteforbindelser i naturen er derfor afgørende, når målet er at få befolkningen mere ud i naturen. Derfor skal der etableres et grønt netværk af stier, som kæder landets naturområder sammen, skaber nationale sammenhængende ruter, og som danner naturskønne overgange mellem by og natur. Stierne kan bruges til mange typer aktiviteter som fx vandring, cykling, ridning mv. og giver dermed mulighed for mange forskellige naturoplevelser. Stierne skal være naturnære og i mindst muligt omfang forløbe ad asfalterede stier og langs trafikerede landeveje.

Infrastrukturen skal have et lokalt, regionalt og nationalt niveau og skal give muligheder for både sammenhængende ruter og rundture af varierende længde. Infrastrukturen skal baseres på én national ruteafmærkning og et sæt af ensartede kvalitetsstandarder, som skaber et genkendeligt visuelt udtryk i hele landet. Endvidere skal formidlingen samles på en digital platform, så det er nemt at få overblik over naturoplevelser, ruteforløb og faciliteter.

En veludbygget og velplanlagt rekreativ infrastruktur kan også bidrage til at sikre en mere skånsom og bæredygtig brug af naturen. Stierne kan planlægges sådan, at de leder brugerne hen, hvor naturoplevelserne er størst og gennem områder, hvor naturen er robust nok til at bære det. Samtidig kan de lede færdslen uden om mere sårbare områder, hvor naturen i højere grad skal beskyttes.

En national rekreativ infrastruktur bør etableres i relation til et sammenhængende naturnetværk som Grønt Danmarkskort. Det kan understøtte, at infrastrukturen etableres naturnært, muliggør store naturoplevelser og bidrager til at binde naturen sammen.

Friluftsrådets forslag: Etabler en national rekreativ infrastruktur.

- **Etabler et sammenhængende netværk af naturnære stier og ruter i hele landet, der binder naturen sammen og som ruteafmærkes på en ensartet måde. Netværket samler alle eksisterende stier og ruter, samt skaber nye forbindelser.**
- **Udvikl en kvalitetsstandard, som stierne etableres efter. Standarden skal sikre, at stierne forløber naturnært og kan bruges af mange forskellige frilftsbrugere.**
- **Udvikl en digital platform, der skaber overblik over stier og ruter, samt over naturoplevelser, faciliteter og services i forbindelse med netværket.**
- **Etabler partnerskab til udvikling og realisering af den nationale rekreative infrastruktur.**

Nye naturområder skal have offentlig adgang

Hvis flere danskere skal ud i naturen og have kendskab til naturen, er det afgørende, at befolkningen rent faktisk kan komme ud i naturen og har lov at komme der. Når der skabes ny natur, skal der derfor være offentlig adgang til den nye natur. På den måde kan man sikre, at befolkningen får glæde af den nye natur og dermed også bakker op om udviklingen.

Friluftsrådet mener grundlæggende, at den danske befolkning skal have mulighed for at være i og opleve den danske natur og herunder også ny natur. Det gælder både færdsel ad stier og veje, men også færdsel til fods i terrænet. Når der etableres ny natur med tilskud fra offentlige midler bør det i særlig grad udvikle mulighederne for bedre naturoplevelser ved at sikre adgang til områderne. Når der skabes mere eller bedre natur med tilskud fra offentlige midler, skal der gælde samme regler for adgang i og til området, som er gældende på statslige arealer. Det gælder også de retningslinjer, som Naturstyrelsen har for at tillade eksempelvis arrangementer og organiserede aktiviteter. Dette vil muliggøre fladefærdsel til fods og gode muligheder for de organiserede aktiviteter, hvilket er en vigtig forudsætning for de rekreative muligheder.

Der investeres milliarder i naturindsatser i Danmark, og alene i perioden 2015-2021 investeres mere end 2,5 milliarder kroner i at etablere ny

natur i Danmark. Selvom det har stor samfundsøkonomisk værdi at sikre rekreative muligheder i naturområder tænkes offentlighedens adgang til og brug af naturen kun sjældent ind i disse indsatser, idet der kun afsættes meget få midler til at sikre, at borgerne også får glæde af den nye natur. Derved går Danmark glip af et stort samfundsøkonomisk potentiale, som kunne være realiseret gennem relativt få midler.

Hvis udlæg af et nyt naturområde omfatter gode rekreative muligheder, øges den samlede værdi af naturområdet væsentligt. Beregninger fra De Økonomiske Råd viser, at en enkelt hektar natur gennemsnitligt har en rekreativ værdi på 20.700 kr. om året¹⁴. Rekreativ brug af natur bidrager dermed til større samfundsøkonomisk afkast af investeringer i naturen.

Med de naturtiltag, der følger af den kommende natur- og biodiversitetspakke, er det derfor vigtigt, at de rekreative interesser og befolkningens adgang tænkes med fra starten. Det vil sikre, at befolkningen kan følge udviklingen i områderne, at de kan bruge områderne til at få gode naturoplevelser og opnå forståelse for de tiltag, der skal forbedre biodiversiteten.

Friluftsrådets forslag: Giv offentligheden adgang i nye naturområder.

- **Prioriter adgang til området, når der etableres ny natur eller skabes bedre natur med tilskud fra offentlige midler. Adgang skal være på linje med reglerne for adgang til statslige arealer.**

Gennemgå reglerne for adgang til naturen

Den danske natur er under forandring. Markveje nedlægges i det åbne landskab, der udlægges urørt skov og reetableres vådområder. Der skabes vildere og mere dynamisk natur og udsættes flere store græssere. Der gennemføres jordreformer og rejses ny skov, ligesom private og offentlige-private fonde sætter et nyt aftryk på udformningen af naturen. Alt sammen er det med til at påvirke naturen og befolkningens muligheder for at være i og opleve naturen.

Friluftsrådet mener derfor, at der er behov for en helhedsorienteret vurdering af positive og negative effekter af den samlede udvikling i forhold til mulighederne for at opleve naturen. I den forbindelse er der også behov for at se på, om udviklingen udfordrer den eksisterende lovgivning, der regulerer befolkningens muligheder for at færdes og opholde sig i naturen.

Dertil kommer, at den samlede lovgivning, der i dag regulerer muligheden for at færdes og opholde sig i naturen, er sammensat i en lang række forskellige love. Den lovgivningsmæssige kompleksitet, som dette medfører, udgør en uhensigts-

mæssig ramme for friluftslivet, fordi det er svært for befolkningen at navigere i lovgivningen. Endvidere er der en række uklarheder i samspillet mellem de gældende love, der gør det uigennemskueligt, hvad der reelt er tilladt på en række områder. Der er derfor et stort behov for at forenkle reglerne. Dette forhold blev ligeledes fremhævet af Socialdemokratiet, som i partiets Naturudspil "Bedre adgang til naturen" præsenterede et ønske om at "gennemgå reglerne for at se, om der er mulighed for at gøre naturen mere tilgængelig".

En oplagt måde at få gennemgået adgangsreglerne på er at nedsætte et adgangspolitisk udvalg. Rammerne for et sådant udvalg skal være klare, så opgaven er at forbedre adgangen, ligesom det er vigtigt, at de rigtige parter er repræsenteret, herunder Friluftsrådet og dets medlemsorganisationer.

Friluftsrådets forslag: Gennemgå reglerne for adgang til naturen.

- Nedsæt et adgangspolitisk udvalg til gennemgang af reglerne for færdsel og ophold i naturen med henblik på at forbedre befolkningens adgang til naturen.

Undersøg konsekvenserne for befolkningen ved udsætning af store dyr og opsætning af hegn
Friluftsrådet anerkender behovet for større sammenhængende naturområder med en mere selvforvaltende natur og den værdi, som det kan skabe for naturen og befolkningen, herunder udsætning af fx store græssere i den danske natur.

Opsætning af hegn er i de fleste tilfælde en forudsætning for at kunne udsætte store dyr, hvilket medfører, at relativt store sammenhængende naturområder indhegnes. Der mangler dog viden om og evidens for konsekvenserne af sådanne forvaltningstiltag i forhold til samspillet mellem mennesker og vilde dyr, herunder risici for konflikter. Specifikt mangler der viden om, hvordan det påvirker befolkningens rekreative muligheder, når store naturområder indhegnes og store dyr udsættes.

Derfor er det afgørende for Friluftsrådet, at der

tilvejebringes større empirisk viden om konsekvenserne for befolkningen og for friluft brugere, når der udsættes dyr. Det er blandt andet viden om befolkningens oplevelse og brug af hegnede områder, effekter af forskellige størrelser på de hegnede områder, forskellige slags dyr mv.

Ved at tilvejebringe et solidt vidensgrundlag sikres det, at kommende naturindsatser med udsætning af dyr baseres på et solidt fagligt grundlag, og at der er den nødvendige evidens for anbefalinger og initiativer på linje med andre områder. Det vil muliggøre en bedre prioritering af tiltag, der på et fagligt grundlag tager højde for både naturkvalitet såvel som befolkningens brug af naturen.

Friluftsrådet anbefaler endvidere, at der stilles krav om, at brugergrupper inddrages i planlægningen af opsætning af hegn og udsætning af dyr. I mange tilfælde kan de rigtige løsninger findes i dialog, så færrest muligt berøres negativt i de konkrete tilfælde.

Friluftsrådets forslag: Undersøg konsekvenserne for befolkningens brug af naturen ved udsætning af store dyr og opsætning af hegn.

- Udarbejd en empirisk baseret undersøgelse af konsekvenserne for befolkningens adgang til og brug af naturområder, der indhegnes og hvor der udsættes dyr.
- Stil krav om at inddrage brugergrupper i planlægning af udsætning af dyr og opsætning af hegn.

Kommuner skal aktivt godkende nedlæggelsen af markveje og stier

Op mod halvdelen af markveje og stier i det åbne land er forsvundet de seneste 50 år. Næsten hver fjerde sti eller vej i det åbne land, der anmeldes eller nedlægges uden anmeldelse, må ifølge kommunerne slet ikke nedlægges. Derfor er den nuværende lovgivning om at nedlægge stier og veje i landskabet ikke tilstrækkelig til at sikre, at folk fortsat kan komme ud og opleve naturen i det åbne land.

Det er derfor ikke tilstrækkeligt med en ordning, hvor en lodsejer blot skal anmelde lukning, og slet ikke når det viser sig, at mange ikke anmelder. Markveje og stier i det åbne land har ofte rekreativ betydning for lokale borgere eller fungerer som vigtige forbindelsesveje til naturområder.

Friluftsrådet foreslår derfor en ændring af Naturbeskyttelseslovens §26a, så der skal ske en aktiv godkendelse fra kommuner, før der kan lukkes markveje og stier. Det giver også bedre mulighed for at etablere en alternativ rute, der tilgodeser både lodsejeren og befolkningens behov for at kunne bevæge sig ud i landskabet, hvilket lykkes i mange tilfælde.

**Friluftsrådets forslag:
Foretag en ændring loven så det kræver aktiv godkendelse fra kommuner at nedlægge markveje og stier.**

- Arbejd for at ændre proceduren for nedlæggelse af markveje fra anmeldeordning til godkendelsesordning ved at ændre Naturbeskyttelseslovens §26a.

Skab offentlig adgang på udyrkede arealer langs vandløb og søer

Friluftsrådet anbefaler at ophæve særbestemmelsen i Naturbeskyttelseslovens § 24 stk. 4, hvilket vil give adgang til udyrkede arealer langs vandløb i forbindelse med de politiske drøftelser om ændret

vandløbsforvaltning og krav om udarbejdelse af helhedsplaner for vandløbssystemerne.

En ophævelse af særbestemmelsen vil være en markant forbedring af befolkningens adgang til naturen, da udyrkede arealer langs vandløb vil blive ligestillet med andre udyrkede arealer i det åbne land. Derudover er det centralt, at der med de politiske drøftelser om ændret vandløbsforvaltning og et krav om at udarbejde helhedsplaner også sikres, at der fortsat kan sejles på vandløbene. Der er stor opmærksomhed på naturværdierne og funktioner som vandafledning, men det er vigtigt, at de rekreative interesser ikke bliver glemt.

En ændret lovgivning, der fremover tillader offentligheden at færdes til fods på de såkaldte 2-meter bræmmer, vil til en vis grad kompensere for en del af de forringede vilkår for adgang til det åbne land, som markvejsnedlæggelser giver. Samtidig vil der ske en tiltrængt forenkling af lovgivningen for færdsel og ophold i naturen.

**Friluftsrådets forslag:
Skab offentlig adgang på udyrkede arealer langs vandløb og søer**

- Giv offentligheden bedre muligheder for at færdes på udyrkede arealer i landskabet langs vandløb og søer ved at ændre Naturbeskyttelseslovens § 24 stk. 4.

3. Stærkere folkeligt engagement i naturen

Som fremhævet indledningsvist er det afgørende, at arbejdet med at bremse tilbagegangen i biodiversitet og forbedre naturen også omfatter initiativer, der sikrer folkelig opbakning og engagement i naturspørgsmål. Viden er en forudsætning for at skabe interesse og engagement, men befolkningens viden om den danske natur har været faldende over generationer¹⁵, og kun ca. 1/3 af befolkningen kender og forstår betydningen af biodiversitet¹⁶. Derfor skal naturen, viden om naturen og oplevelser i naturen formidles til hele befolkningen på måder, der vækker nysgerrigheden, styrker naturforståelsen og skaber engagement og ejerskab. En forudsætning for det er, at befolkningen har let adgang til store oplevelser, erfaringer og læring i naturen og, at der er gode muligheder for at deltage aktivt i grønne fællesskaber i nærmiljøet.

Vores forhold til naturen grundlægges i høj grad i barndommen, og derfor er børn og unge en særlig vigtig målgruppe for indsatser, der styrker befolkningens engagement i naturen. Desværre kommer børn og unge stadig mindre i naturen, og de mangler begreber til at forstå naturen¹⁷. Børn og unges naturdannelse er nøglen til at give de kommende generationer naturforståelse og miljøbevidsthed, der på lang sigt kan medvirke til at sikre opbakning til natur og biodiversitet. Flere udetimer bidrager samtidig til børnenes læring, sundhed og trivsel og er derfor i sig selv en vigtig investering i det gode børneliv.

Derfor er det en oplagt samfundsopgave at styrke naturdannelsen i dagtilbud og skoler, som alle børn kommer i, men også civilsamfundet, og især natur- og friluftorganisationer kan bidrage med oplevelser, autenticitet og engagement. Friluftsrådet ser et uudnyttet potentiale for samskabelse på tværs af relevante aktører. Eksempelvis er der i partnerskabet Vores Natur et mål om i løbet af 2020 at nå ud til 2, 5 millioner mennesker og øge deres viden om naturen, lusten til at komme ud i

naturen og besøg i naturen. I dette partnerskab vil der blive skabt erfaringer og nye relationer mellem aktører. Det skaber et potentiale for de kommende års naturformidling, indsatser for børns naturdannelse og for befolkningens engagement i naturen generelt.

Afprøv brede partnerskaber med civilsamfundet om naturformidlingsindsatser

Civilsamfundet og de frivillige foreninger er grundlagt på et stærkt fundament af engagement i sagen. Det er helt afgørende at bringe dette fundament i spil i opgaven med at styrke folkelig opbakning og interesse i naturen. Civilsamfundsorganisationerne kan nå ud til og mobilisere flere mennesker i lokale grønne initiativer eller aktiviteter, hvor flere får glæde af natur- og friluftoplevelser. Natur- og biodiversitetspakken skal derfor understøtte civilsamfundet med en udviklings- eller forsøgsordning, der kan tilgodese udviklingsprojekter på tværs af aktører, såsom kommuner, skoler, klub- og dagtilbud, civilsamfund, stat, medier og en lang række andre aktører på kultur- og formidlingsområdet.

Samtidig skal der bygges videre på de brede partnerskaber om naturformidling, som Vores Natur i 2020 er et eksempel på. Her er der eksempelvis planlagt en naturstafet rundt i landet til naturperler, herunder områder, der indgår i Miljøstyrelsens Naturkanon, og hvor Naturstyrelsen mange steder involverer lokale foreninger og andre aktører i at tilbyde natur- og friluftaktiviteter for borgerne.

Erfaringer viser, at der opnås stor synergi i partnerskaberne, men også, at der er behov for at prioritere ressourcer til at involvere civilsamfundsorganisationer i at øge interessen for naturen på statens arealer. Midlerne skal understøtte partnerskaber og samarbejde med civilsamfund og foreninger og kan således sikre, at naturværdier, rekreative muligheder og oplevelser i naturen bliver et aktiv for befolkningen.

Friluftsrådets forslag: Opret en forsøgsordning baseret på nye brede partnerskaber om naturformidlingsindsatser.

- Lav en forsøgsordning for udviklingsprojekter om naturformidling på tværs af aktører i civilsamfund, stat, kommuner og andre aktører.
- Prioriter midler til samarbejde og samskabelse mellem myndigheder og civilsamfund om fælles indsatser, der kan åbne naturen for flere borgere.

Styrk den brede formidling af natur, biodiversitet og friluftsmuligheder

Kendskab til naturen, dens indhold og dens rigdom af oplevelser er en forudsætning for engagement i naturen og opbakning til indsatser for naturen. Derfor er viden, inspiration og formidling til den brede befolkning et vigtigt indsatsområde.

Hvis befolkningen skal besøge naturen mere, og hvis besøgene skal omsættes til større viden og engagement, skal naturformidlingen og naturvejledningen styrkes. For at formidle natur til forskellige målgrupper – også dem, der ikke færdes ofte i naturen – mener Friluftsrådet, at det er nødvendigt at tage nye involverende metoder i brug og bygge videre på de erfaringer, der allerede er gjort for eksempel i udviklingsprojekter i nationalparker og Danske Naturparker, fra udlandet og fra Vores Natur-partnerskabet. Det kræver en opprioritering og udvikling af naturformidlingen, særligt på statens arealer med fokus på de arealer, som besøges mest intensivt.

Styrkelse af naturformidlingen kan ske gennem flere naturvejledere og mere og bredere formidling for offentligheden for eksempel gennem stedbaseret formidlingsteknologi og gamification. Det kan ligeledes være gennem events i samarbejde med foreninger og organisationer eller inspirationskampanjer og formidlingstiltag, der specifikt målrettes målgrupper, der ikke færdes i naturen ofte. Det kan være citizen science projekter, der involverer borgerne i at kortlægge natur, livsstilskommunikation, awards og mobilguides. Der bør afsættes midler, der målrettet bruges til metodeudvikling og nytænkende, involverende formidling til forskellige målgrupper.

Naturstyrelsens rolle i formidlingsopgaven er central, eftersom den statslige natur er et vigtigt omdrejningspunkt for naturformidling til befolkningen. Derudover er kommuner også en central aktør i forhold til formidlingen på de kommunale naturområder, ligesom kompetencer og erfaringer fra relevante civilsamfundsorganisationer bør inddrages.

Naturprojekter, som for eksempel etablering af nye naturområder, udlægning af naturområder til vilde-

re natur eller urørt skov mv. skal være et selvstændigt fokusområde i naturformidlingen. Formidling af forandringer, og baggrunden for dem, kan skabe lokal interesse og engagement frem for modstand. Ligesom der skal sikres adgang for befolkningen, skal der derfor også afsættes midler til formidling i naturforbedrende indsatser, så områdets naturværdier og rekreative muligheder bliver et aktiv for lokalbefolkning og turisme.

Friluftsrådets forslag: Styrk den brede formidling af natur, biodiversitet og friluftsmuligheder

- Opret en udviklingspulje til naturformidling på nye måder og til nye målgrupper, herunder midler til metodeudvikling og nytænkende, involverende formidling.
- Opprioriter naturformidling - særligt på de statslige og mest besøgte arealer. Formidlingen skal bl.a. baseres på best practice erfaringer fra nationalparker, Danske Naturparker, fra udlandet med mere.
- Afsæt midler til formidlingen af områdets natur og rekreative muligheder ved udlæg af nye naturområder.

Etablér lokale natur- og brugerråd på nye naturområder

Som beskrevet under afsnittet om "Bedre muligheder for at opleve naturen" er det afgørende, at nye naturområder også giver mulighed for naturoplevelser og friluftsliv. For at sikre, at balancen i hensynene til friluftaktiviteterne, naturen og biodiversiteten, er det derfor vigtigt, at der foregår en løbende dialog mellem de relevante lokale interessenter.

Friluftsrådet foreslår derfor, at staten forpligter sig til at oprette lokale natur- og brugerråd, når der for statslige midler oprettes nye naturområder eller udlægges eksisterende naturområder til vildere natur. Natur- og brugerrådene skal have fokus på, hvordan hensyn til natur og biodiversitet bedst kan kombineres med mulighederne for friluftsoplevelser. Natur- og brugerrådene skal bestå af relevante lokale interessenter, for eksempel lodsejere, natur- og friluftsföreninger, erhvervsorganisationer, lokalråd, skoler og gymnasier mv. Desuden skal de bestå af relevante forskere eller lignende ressourcepersoner med fokus på naturudviklingen på området.

Rådene skal være rådgivende i forhold til områdets udvikling, forvaltningen af området og inspirere til nye idéer og projekter. Den væsentligste styrke ved rådene er dialogen, der fremmer fælles forståelse og samarbejde, skaber involvering af områdets interessenter og brugere samt forebygger og minimerer konflikter. Rådene skal ikke træde

i stedet for eksisterende brugerråd, naturparkråd mv., men etableres hvor de ikke allerede eksisterer. Rådene skal organisatorisk have ophæng enten i kommunen eller staten. Modellen for natur- og brugerråd kan ligeledes anvendes i forbindelse med udlæg af naturområder i på privatejede (fx fondsejede) arealer.

Friluftsrådets forslag: Etabler lokale natur- og brugerråd på nye naturområder.

- **Formuler krav om, at der skal oprettes lokale natur- og brugerråd, når der etableres nye naturområder eller udlægges eksisterende naturområder til vildere natur med tilskud fra statslige midler.**

Styrk børns naturdannelse i dagtilbud, skole og SFO- og klubtilbud

Børns tid i naturen og kendskab til naturen falder for hver generation. De er engagerede i klimaudfordringen og bliver understøttet pædagogisk i at forstå og selv kunne bidrage til dens tekniske løsninger i fremtiden, men deres grundlæggende forståelse og basale tilknytning til naturen er under pres. Det har vores dagtilbud, skole og SFO- og klubtilbud et stort potentiale for at lave om på. Læreplanstemaet "Natur, Udeliv og Science" for de 0-6-årige sætter gode rammer for børns naturdannelse, naturnysgerrighed og naturforståelse. Der er dog stor kvalitetsmæssig forskel på, hvordan det udmøntes landet over, og i hvilket omfang dagtilbud lever op til målsætningerne og kravene i læreplanstemaet. Dertil kommer, at det generelt er det tema, som dagtilbuddene har sværest ved at implementere, hvilket skyldes, at personalets kompetencer inden for området ikke er på niveau med andre pædagogiske kompetencer¹⁸. I mange af landets dagtilbud er børn relativt meget ude¹⁹, men det er ikke ensbetydende med, at der sker en egentlig udvikling af naturforståelsen. Den afhænger nemlig både af omgivelserne, aktiviteterne og ikke mindst de voksne²⁰. Friluftsrådet mener derfor, at læreplanstemaet "Natur, Udeliv og Science" skal opprioriteres, så alle dagtilbud lever op til målsætninger og krav i læreplanstemaet.

Som regeringen skriver i sit forståelsespapir om Danmark som det bedste land at være barn i:

"Et af de enkeltstående mest betydningsfulde forhold for vores børns muligheder her i livet er, om de er omgivet af dygtige og engagerede voksne".

Derfor skal pædagoguddannelse og -efteruddannelse styrkes, så pædagogerne i højere grad kan give børnene gode, pædagogiske oplevelser i og med naturen og dermed styrke børnenes naturforståelse.

På skoleområdet skal den naturvidenskabelige dannelse og orienteringen mod STEM (Science,

Technology, Engineering & Mathematics) suppleres med et bredere fokus på naturdannelse og naturforståelse – som ikke kan klares indendørs, foran en tavle, bag en bog. Den kognitive og sanselige læring i og om naturen skal derfor skrives ind i de nationale mål for alle fag, ikke kun de naturfaglige.

For at sikre skoleelevers læring i naturen kunne et overordnet mål suppleres med et konkret krav om fx en halv dags undervisning i det fri hver 14. dag. Det kræver, at lærerne opkvalificeres gennem målrettede moduler på læreruddannelse og -efteruddannelse, og at de praktiske barrierer nedbrydes (for eksempel manglende transportmuligheder og skemalægning). Samtidig bør man gøre friluftsliv obligatorisk i undervisningen, herunder også i idræt, på alle klassetrin og ikke først fra 6. klasse, og den reelle mulighed for valgfag i natur eller friluftsliv skal genetableres.

SFO- og klubtilbud rummer også et stort uudnyttet potentiale for at styrke børns naturdannelse. Her er ingen læringsmålstyring men sammenhængende tid, store frihedsgrader og gode muligheder for samarbejde med civilsamfundsorganisationer. Derfor skal natur og friluftsliv skrives ind i de lovgivningsmæssige formål og krav vedrørende SFO- og klubtilbud.

For både dagtilbud, skole og SFO- og klubtilbud skal rammerne for aktiviteter i naturen forbedres ved at sikre gode og inspirerende udearealer, både hos institutionerne selv og på de offentlige områder, som der bør være let adgang til. Det kan understøtte en indsats for mere og bedre natur i byerne.

Friluftsrådets forslag: Styrk børns naturdannelse i dagtilbud, skole og SFO- og klubtilbud.

- **Sikr at alle dagtilbud lever op til målsætninger og krav i læreplanstemaet "Natur, Udeliv og Science" for de 0-6-årige, og at temaet dermed reelt bliver prioriteret nationalt.**
- **Styrk pædagoguddannelse og -efteruddannelse, så pædagogerne bliver bedre rustet til at give børnene gode, pædagogiske oplevelser i og med naturen.**
- **Suppler den naturvidenskabelige dannelse og orienteringen mod STEM på folkeskoleområdet med et fokus på naturdannelse ved at tilføje kognitiv og sanselig læring i og om naturen i de nationale mål.**
- **Styrk elevernes læring i naturen ved at stille krav om en halv dags undervisning i det fri hver 14. dag, friluftsliv i undervisningen på alle klassetrin samt mulighed for valgfag i natur og friluftsliv.**
- **Skriv natur og friluftsliv ind i de lovgivningsmæssige formål og krav til SFO- og klubtilbud.**

Afsæt en pulje til naturoplevelser for de børn, der kommer mindst i naturen

Det er ikke kun de pædagoger og lærere, som børnene møder i deres hverdag, der kan bidrage til deres naturdannelse og forståelse af naturen. Der ligger også et stort potentiale i at give børnene flere og bedre naturoplevelser i deres fritid, så børnene bliver fortrolige med naturen både gennem deres tid i skolen og uden for skolen.

Friluftsrådet mener derfor, at der skal afsættes midler til en pulje, som skal understøtte nye tiltag, der fremmer, at børn kommer mere ud i naturen og får oplevelser, der styrker børnenes interesse og glæde ved naturen. Aktiviteterne kan foregå i børnenes fritid, i Åben skole-indsatser og lignende samarbejder med dagtilbud, SFO- eller klubtilbud. Puljen skal målrettes de børn, der kommer mindst ud i naturen.

Der findes gode eksempler på indsatser allerede nu, men for mange aktører er naturdannende aktiviteter for børn ikke en kerneopgave. Friluftsrådet

har igangsat et projekt, der afdækker handlerummet i forhold til at fremme børns naturdannelse og vil på baggrund heraf komme med anbefalinger til relevante tiltag. Resultaterne af projektet kan danne udgangspunkt for en fokuseret indsats og prioritering af midler på området. Dette ud fra en betragtning af, at der er brug for en indsats i større skala med flere ressourcer på området, hvis man vil sikre, at de kommende generationer også har et tæt forhold til naturen, der kan skabe grobund for fremtidige indsatser for den danske natur.

Friluftsrådets forslag: Afsæt pulje til naturoplevelser for de børn, der kommer mindst i naturen.

- Afsæt en pulje til fremme af aktiviteter, der skal styrke naturoplevelser og skabe interesse og glæde ved naturen for de børn, der kommer mindst i naturen.

Noter og henvisninger

1. IUCN World Commission on Protected Areas Position Paper inputs to IUCN for CBD Submission December 15. 2018. <https://nature-beyond2020.com/wp-content/uploads/2019/03/WCPA-position-to-IUCN-Dec-2018.pdf>
2. IUCN WCPA & IUCN CEC: TOR People and Parks Theme and #NatureForAll Task Force, https://www.iucn.org/sites/dev/files/content/documents/people_and_parks_theme_and_nature_for_all_task_force_tors_2017-2020.pdf
3. Se fx IUCN. 2019. IUCN's views on the structure of the Post-2020 Global Biodiversity Framework.
4. OECD. 2019. Environmental Performance Review – Denmark.
5. Stigsdotter, U., O. et al. 2011. SUSY Grøn: Brug af grønne områder og folkesundhed i Danmark – Opsummering af et tværvidenskabeligt forskningsprojekt mellem Skov & Landskab og Statens Institut for Folkesundhed. Arbejdsrapport 134/2011. Skov & Landskab, Københavns Universitet.
6. Jensen, F.S. 2012. Friluftsliv i skovene 2008 (1-9). Videnblade Planlægning og Friluftsliv, videnblade nr. 6.1-6.4-6.9 og 6.1-7.1-7.3, Skov & Landskab, Københavns Universitet.
7. De Økonomiske Råd. 2014. Økonomi og Miljø 2014.
8. Nordisk Råd. 2019. Se fx nyhed og link til forslag her: <https://www.friluftsradet.dk/nyheder/nordisk-raad-vil-have-handleplan-friluftsliv-70-0-til-friluftslivet> & https://www.norden.org/sites/default/files/2019-09/Bet%20A%201795_kultur.pdf
9. Green Cities for a Sustainable Europe. 2019. Oplæg til grøn norm – Metoder og værktøjer til mere og bedre bynatur.
10. Se fx DIF (2019): Outdooridræt i Danmark; VisitDenmark (2019): Turismen i Danmark; Friluftsrådet (2017): Undersøgelse af danskernes friluftsliv.
11. Socialdemokratiet. 2019. Naturudspil.
12. BARK Rådgivning og Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. 2019. Fremtidens stier og ruter
13. Friluftsrådet. 2013. Fakta om friluftslivet i Danmark.
14. De Økonomiske Råd. 2014. Økonomi og Miljø 2014
15. Zetland, 30. september 2019: Hver femte unge dansker tror, en rødspætte er en fugl. Hvad mister vi, når vi mister sproget for naturen?
16. Europakommissionen. 2019: Special Eurobarometer 481
17. TSN Gallup: Naturens Dag 2015
18. Danmarks Evalueringsinstitut EVA. 2015. Natur og naturfænomener i dagtilbud.
19. Ejbye-Ernst et al. 2018. Natur i danske dagtilbud 2018
20. Ejbye-Ernst et al. 2019. Betydningen af dagtilbudsarbejde med børn i naturen – en forskningsoversigt; Børn & unge. 2014. Naturpædagogik: Naturen lærer ikke bare fra sig.

